

Sumari

Pròleg.....	7
Prefaci	11
Presentació	15
1. INTRODUCCIÓ. ORIGEN I EVOLUCIÓ DE LA INSTITUCIÓ UNIVERSITÀRIA	19
2. EL PROCÉS DE CREACIÓ DE LA UNIVERSITAT RAMON LLULL (1988-1991).....	53
3. ELS PRIMERS ANYS FUNDACIONALS (1991-1994). FER VIABLE UNA ALTERNATIVA UNIVERSITÀRIA A ESPANYA	89
4. ELS ANYS ESTATUTARIS D'ESTRUCTURACIÓ FEDERAL I DE CREIXEMENT (1994-2002). SUPERAR TOTES LES EXPECTATIVES PRÈVIES	119
5. ELS ANYS D'INTEGRACIÓ UNIVERSITÀRIA TANT INTERNA COM EXTERNA. DISCUSSIÓ I APLICACIÓ DE LA REFORMA PER A L'ADAPTACIÓ A L'ESPAI EUROPEU D'EDUCACIÓ SUPERIOR O PLA BOLONYA (2002-2012)	165
6. ELS ANYS DE POSAR LES BASES DE L'EXCEL·LÈNCIA UNIVERSITÀRIA CONTRASTABLE AMB PARÀMETRES INTERNACIONALS (2012-2021). SORTIR-SE'N EN TEMPS DE DIVERSES CRISIS	207
7. EPÍLEG. LA PROJECCIÓ CAP AL FUTUR	253

ANNEX 1

Càrrecs institucionals dels trenta primers anys de la Universitat
Ramon Llull 261

ANNEX 2

Publicacions institucionals..... 281

Pagès editors

Pròleg

El ritme frenètic de les nostres vides, de les vides dels ciutadans comuns, fa que sovint no parem prou atenció a la història. Conèixer la història de la manera més objectiva possible, de la manera més contextualitzada possible, ens enriqueix. A més de permetre'ns conèixer els camins que ens han portat fins aquí, també ens permet aprendre de les experiències dels altres, aprendre de les persones que ens han precedit en l'aventura d'habitar aquesta casa comuna que és la nostra Terra, el nostre planeta. Com deia, desgraciadament poc temps dediquem a aprendre del passat, i això no només fa que acabem ignorant moltes de les experiències que la Humanitat ha tingut abans que nosaltres existíssim, sinó que —a més a més— ens condemna a repetir errors anteriors. És una veritable llàstima i de ben segur que com a societat ens caldria abordar seriosament la pedagogia (i la divulgació) d'allò que en diem “història” d'una manera ben diferent, i des d'edats ben primerenques, fomentant el gust i l'interès per tot allò que ens ha portat fins on som.

El llibre del qual tinc l'honor d'escriure aquest pròleg pretén, en paraules del propi autor, donar un marc el més descriptiu possible d'alguns dels fets de la història de la nostra Universitat Ramon Llull (URL). No es tracta d'una història “oficial”, però es tracta d'una aportació ben valuosa amb relació a la descripció d'aquells fets que, progressivament, han anat construint la nostra institució tal com avui la coneixem. Però, per sobre de tot i des del meu punt de vista, el que converteix aquest llibre en una peça de gran interès és que descriu els fets dins del marc social i polític en el qual es van produir. Conèixer el

moment històric, el context, la situació social i política del moment, de ben segur ajuda a comprendre més i millor els fets succeïts en la nostra universitat. Capítol a capítol el lector hi podrà trobar de manera sintètica el moment històric, i el moment universitari, per després passar a la descripció dels fets en la URL.

Com és sabut, durant força temps (incloent-hi les etapes fundacionals) l'autor va ser protagonista i testimoni de bona part dels “fets comuns” de la URL. Parlo dels fets protagonitzats des dels òrgans de govern de la Universitat, des del seu Patronat i des del Rectorat. Els que em coneixen saben que sempre dic que la Universitat Ramon Llull són totes i cadascuna de les institucions que la componen, i que la història de la URL es construeix des de les seves aules fins al Patronat de la Fundació, passant pels despatxos, pels laboratoris, pels deganats, pel Rectorat, etc. Però és ben cert que la història comuna s'ha anat escrivint en els òrgans de govern de la Universitat descrits en les Normes d'organització i funcionament. I ben cert és també que l'autor ha estat testimoni i protagonista d'una part significativa d'aquests primers trenta anys de la URL. Aquest fet ens porta, inevitablement, davant la seva mirada valorativa d'allò viscut. És normal, i alhora és enriquidor, ja que de manera implícita ens aporta reflexions personals de diversos moments.

El llibre comença amb un gran detall descriptiu que ens permet comprendre els fets fundacionals i els primers anys de la universitat. I és a partir d'aquesta comprensió que l'evolució de la universitat es va entenent millor. La intensitat descriptiva es va reduint a mesura que avança el temps, i a mesura també que els esdeveniments que marquen el futur de la universitat es va espaïant. I, de la mateixa manera, es va reduint l'anàlisi valorativa del període històric descrit, pel simple fet que no ha passat prou temps encara per fer una valoració de les etapes més recents.

De ben segur que el fet d'haver estat durant un temps delegat del rector per les TIC al llarg del darrer mandat del rector Gassiot, com a vicerector i secretari general durant els mandats de la rectora

Giménez-Salinas, i com a rector des de l'octubre de 2012, fa que la meua mirada encara sigui massa interna d'allò viscut en els òrgans de govern de la universitat. Quan has viscut personalment alguns dels fets descrits, corres el perill de voler-hi dir la teua, cosa que —evidentment— no he fet durant les converses que he mantingut amb l'autor del llibre. Però he de reconèixer que la lectura dels fets fundacionals i de les primeres etapes de la URL, que no vaig viure i que aquest llibre descriu amb tot detall, juntament amb la lectura d'un llibre previ i similar del rector Gassiot, i del llibre oficial dels primers 25 anys de la Universitat dirigit editorialment per la secretària general Dra. Anna Berga, m'han ajudat a posar-hi context i a entendre alguns dels motius que han portat a la nostra institució a ser on és ara.

I amb això acabo com he començat: conèixer la nostra història i el seu context ens permet comprendre què ens ha portat fins on som, i de ben segur que ens permet també aplicar lliçons del passat en el nostre present, quan tots plegats anem construint el futur del projecte que compartim amb tanta il·lusió. Totes i tots, des de les nostres responsabilitats i el nostre rol dins la Universitat Ramon Llull.

Els desitjo una bona i interessant lectura i agraeixo i felicito l'autor per l'esforç i el mèrit de fer una obra com aquesta.

Dr. JOSEP MARIA GARRELL I GUIU
Rector de la URL (2012-vigent)

Prefaci

Als trenta anys de la creació de la Universitat Ramon Llull és obligat que recordem el seu lúcid iniciador, el Cardenal Narcís Jubany, arquebisbe de Barcelona, que de forma tan creativa volgué que fos una universitat d'inspiració cristianocatòlica, d'iniciativa social i articulada de forma federal. En efecte, el Dr. Jubany era conscient que les institucions catòliques que inicialment va convocar (sobretot IQS, ESADE, Blanquerna i La Salle), tenien ja una llarga història i un prestigi reconegut a les nostres terres, situació que seria potenciada si s'aconseguia que s'articulessin, tot mantenint-ne l'autonomia pròpia de cadascuna. I hem de dir, amb convicció i joia, que això ha estat i és així quan complim trenta anys, tot i que continuem essent gairebé l'única universitat en el món que s'articula en clau federal o, fins i tot, confederal. En aquest sentit mostro una gran alegria per aquesta fita, com a secretari del Patronat fundacional i que he tingut el privilegi de continuar com a secretari també durant aquests trenta anys.

De fet, la URL vol mantenir la seva singularitat, que consisteix en el fet que, tot i ésser tota ella d'inspiració cristianocatòlica, els seus centres acadèmics actuals tenen diversos orígens. D'una banda, la diòcesi de Barcelona, en Blanquerna, en la Facultat de Filosofia de Catalunya i en la Fundació P. Tarrés, i, de l'altra, tenen l'origen en una Congregació Religiosa, com la Companyia de Jesús, IQS i ESADE, i com en els Germans de La Salle, Arquitectura i Enginyeria La Salle.

S'ha de subratllar, a més, que la inspiració cristianocatòlica de tot el conjunt posa en relleu que es tracta d'una institució fruit de la iniciativa social privada, beneficodocent, és a dir, que posa tots els seus

recursos no en repartir el *dividendo* entre els seus membres, sinó en beneficiar del tot els alumnes mitjançant la docència i la recerca. Alhora, la inspiració cristianocatólica posa en relleu el punt de vista personalista de la seva concepció de la universitat, fruit de la referència central a la persona de Jesucrist, i que, per tant, posa el seu interès educatiu en la persona concreta de cada estudiant. Tot, per a possibilitar una futura pràctica professional de caràcter eticomoral, arrelada en l'humanisme cristià i explicitada en la Doctrina Social de l'Església Catòlica.

Per aquesta raó, en el Patronat de la URL, a més d'ésser-ne fundadors i amb vot qualificat IQS, Blanquerna, Facultat de Filosofia, La Salle, ESADE i el Cercle d'Economia, com a representant de la societat civil, hi ha l'arquebisbe de Barcelona. I per això, a més, la URL forma part de la FIUC (Federació Internacional d'Universitats Catòliques), que comprèn els tres tipus d'universitats catòliques del món (les pontifícies, les catòliques i les d'inspiració catòlica). D'aquí, que el text de constitució de la URL (25.X.1989) afirmi la seva "*inspiració cristiana* per raó del compromís fundacional fet per les persones i/o institucions implicades en la seva constitució".

I és en aquest context que es presentà al Parlament de Catalunya "la Universitat Ramon Llull com a *fruit de la iniciativa social, de caire federal, amb voluntat de servei i humanització, amb inspiració cristiana i amb centres docents de reconegut prestigi*". Per això, fou un goig que poguéssim aconseguir la unanimitat de tot el Parlament en la seva aprovació el 24 d'abril de 1991.

Heus ací, per concloure, unes significatives i ben actuals paraules del Papa Francesc a la universitat que posen de relleu els elements configuradors de la inspiració cristiana:

La Universidad como lugar de elaboración y transmisión del saber, de formación a la "sabiduría" en el sentido más profundo del término, de educación integral de la persona.

1) *La Universidad como lugar del discernimiento.* La Universidad como lugar de "sabiduría" tiene una función muy importante en formar al discernimiento para alimentar la esperanza.

2) *La Universidad como lugar en el que se elabora la cultura de la proximidad.* Cultura del encuentro, sí: no tengáis temor a abriros también a los horizontes de la trascendencia, al encuentro con Cristo y a profundizar en la relación con Él. La fe no reduce jamás el espacio de la razón, sino que lo abre a una visión integral del hombre y de la realidad, y defiende del peligro de reducir el hombre a “material humano”.

3) *La Universidad como lugar de formación a la solidaridad.* El encuentro, el diálogo entre Jesús y los dos discípulos de Emaús (Evangelio de *Lucas* 24, 13-35), que reencienda la esperanza y renueva el camino de su vida, lleva a compartir: le reconocieron al partir el pan. No hay futuro para ningún país, para ninguna sociedad, para nuestro mundo, si no sabemos ser todos más solidarios (22.IX.2013).

Esperem que aquestes lluminoses orientacions del Papa Francesc ajudin a vertebrar el present i el futur de la nostra Universitat Ramon Llull. I per això m'alegro de poder prologar aquesta *Història* —reflexiva i intel·ligent— de la nostra Universitat feta pel catedràtic Dr. Josep Gallifa, que en va ésser el primer secretari general i vicerector acadèmic.

DR. SALVADOR PIÉ

Secretari del Patronat de la URL (1989-vigent)

President de la Fundació Blanquerna (1981-vigent)

Presentació

La Universitat Ramon Llull va ser creada l'1 de març de 1990 pel Cardenal Narcís Jubany i per diversos centres d'educació superior vinculats a la Companyia de Jesús, als Germans de les Escoles Cristianes de La Salle o a la Diòcesi de Barcelona, junt amb la Fundació del Cercle d'Economia i personalitats de la societat civil catalana. Va ser aprovada com a Universitat per unanimitat per Llei del Parlament de Catalunya el 24 d'abril del 1991, amb la signatura del president de la Generalitat de 10 de maig, i va començar el seu camí com a primera universitat de naturalesa jurídica privada a Espanya el curs 1991/92. Compleix, doncs, en el moment de redactar aquestes línies, trenta anys de vida universitària.

Aquest llibre vol ser un recull històric amb les principals etapes d'aquests trenta anys, però també la presentació d'un model d'educació superior. Qui s'acosti a aquestes pàgines per conèixer l'evolució de la universitat podrà trobar també la reflexió sobre aquest model, i qui s'hi acosti per aprofundir sobre l'educació superior i la universitat en general podrà conèixer-ne un desenvolupament concret en la Universitat Ramon Llull.

Aquesta publicació continua, d'alguna manera, un treball anterior de l'autor que va ser fruit d'un encàrrec de la Fundació Blanquerna que tenia per objectiu “reforçar l'estil educatiu propi”, una concreció del qual va ser un llibre sobre l'evolució de Blanquerna, que es va publicar amb motiu dels setanta anys de la institució.¹ Alguns col·legues

1. GALLIFA, J. (2019). *Blanquerna (1948-2018). Evolució del projecte d'educació superior i aportacions a la pedagogia universitària*. Lleida: Pagès Editors.

professors que van llegir aquest treball anterior van animar l'autor a escriure un llibre semblant per l'evolució de la Universitat Ramon Llull en el seu conjunt. En aquell llibre, se'n parlava breument, però en haver-se de tractar resumidament la part de la Universitat, es fa patent la insuficiència de com havia quedat l'explicació de l'evolució general universitària. Restava, doncs, un buit que aquell treball havia deixat. I sí que hi havia moltes coses per explicar.

A l'hora d'abordar la tasca es va tenir present que ja s'havien publicat llibres institucionals de la Universitat Ramon Llull que, com els llibres dels deu i dels vint-i-cinc anys, donen dades sobre la seva evolució i recullen entrevistes a alguns dels principals protagonistes de la seva creació. Hi ha també les memòries anuals, les memòries dels centres i els llibres institucionals de les institucions federades. Quedava, tanmateix, per explicar el model d'universitat que s'ha desenvolupat i intentar donar elements per explicar el com i el perquè es va esdevenir la singularitat i originalitat universitària de la URL. També quines aportacions noves es van fer, quins debats es van produir, quines persones en van ser protagonistes i el perquè de les opcions decidides a cada etapa. També es tractava de recollir les dades i estudis més importants i trobar els referents de la identitat i la pedagogia universitàries, així com del model d'educació superior desenvolupat. També es va voler exposar aquesta evolució universitària de cada etapa en el context de moments molt importants i transcendentals per al conjunt del sistema universitari de Catalunya, que també es resumeixen, i al qual la Universitat Ramon Llull va contribuir significativament.

És una mica excessiu que aquest treball pugui anomenar-se “la història” de la Universitat Ramon Llull, atès que només se'n narra l'evolució des de la perspectiva del projecte conjunt i no s'explica amb detall la història de cadascuna de les institucions federades. Tenint en compte la natura federal de la Universitat, hem de reconèixer que és una narració incompleta. Aquesta limitació s'ha produït per tal de poder fer abastable el projecte, que de ben segur s'ha de complementar amb d'altres treballs. La major part d'institucions federades tenen ja

recollida la seva història en publicacions institucionals, que es recopilen al final d'aquest volum, i que aquí s'han pogut resumir només breument.

El llibre està organitzat per etapes o períodes en l'evolució. En cada etapa s'hi pot trobar: la descripció del context històric a Catalunya i Espanya incloent el context social, educatiu i eclesiàstic; el moment universitari amb les característiques d'aquells anys, així com el desenvolupament legislatiu de cada moment; les característiques de cada etapa de la Universitat Ramon Llull amb els principals reptes del moment, les principals realitzacions així com les principals persones involucrades. Hi ha etapes sobre les quals hi ha abundant informació. En algunes etapes el problema ha estat seleccionar el més rellevant. N'hi ha d'altres en què hi ha poca distància encara per realitzar-ne una valoració tancada, però també n'hi ha que havien estat fins ara poc explicades. S'han inclòs les persones de cada etapa que han estat més implicades en l'evolució del projecte conjunt,² però no s'ha pogut fer menció de les persones de les institucions federades que també han tingut naturalment un paper molt rellevant als centres. Al final del llibre es fa un recull de totes les persones amb responsabilitats en tot el període que han fet aportacions al projecte conjunt també des dels centres, ja que la Universitat Ramon Llull és una obra col·lectiva. Per a cada període s'inclou, també, un aspecte significatiu del model universitari que estava present aquells anys i també es resumeix el període amb una frase de Ramon Llull. D'aquesta manera es va explicant, junt amb la descripció de l'evolució dels fets més importants i progressivament, el model d'educació superior singular que ha anat desenvolupant la Universitat.

En descriure l'esperit de cada moment, els debats, les persones, en tractar d'entendre la resposta als reptes i les opcions seguides, s'ha teixit un relat a partir de diferents converses per contribuir a una narrativa universitària conjunta. Per fer-ho, hem tractat de ser trans-

2. En el text pels noms de les persones se n'han omès els títols i càrrecs perquè varien en el temps.

parents, respectuosos i objectius amb els fets, basant-nos en la documentació escrita, sense amagar alguns problemes que hi va haver, com va fer també Miquel Gassiot en el seu llibre, molt important per entendre els primers anys, sobre com va néixer la Universitat Ramon Llull.³ D'altra banda, amb la recopilació de referents pedagògics i d'identitat d'educació superior d'acord amb cada període, s'ha tractat d'aportar comprensió global a l'evolució del projecte universitari, tot responent a qüestions sobre la Universitat Ramon Llull: Quina és la seva singularitat i originalitat? Quin model representa i per què? Quines realitzacions es van assolir? Quins referents hi ha? Quin és, en definitiva, el projecte universitari, un projecte universitari compartit que ha complert trenta anys.

Amb l'esperança que, seguint el fil narratiu, arribin al lector espurnes de l'esperit universitari, del “ser i fer universitat” a la Universitat Ramon Llull, expresso també el desig que aquest “ser i fer” es projectin amb força cap al futur per molts anys!

Barcelona, 18 de maig del 2021

3. GASSIOT, M. (2008). *Com va néixer la Universitat Ramon Llull*. Moià: Raima.

Introducció

Origen i evolució de la institució universitària

La universitat com a institució té els orígens a la baixa edat mitjana europea i va seguir una evolució d'acord amb el transcórrer dels temps. Recordar aquests orígens i evolució a través d'un breu recorregut històric pot ajudar a situar i descriure millor les característiques i funcions de la universitat. Reflexionar breument sobre com aquestes característiques han estat condicionades per cada període, i presentar quines aportacions i models hi ha hagut, tant en altres països com a Espanya, pot ajudar a contextualitzar el moment de creació de la Universitat Ramon Llull i posar en valor la seva aportació singular en el panorama de l'educació superior.

PRECEDENTS D'EDUCACIÓ SUPERIOR¹

La universitat com a institució d'educació superior té alguns antecedents. És el cas de l'Acadèmia de Plató. Plató la va crear perquè les elits erudites estiguessin preparades per dirigir la *polis*, ja que creia en la necessitat que els dirigents fossin també savis i fessin prevaldre en el govern la veritat i la justícia. A l'Acadèmia es proporcionava una formació filosoficoreligiosa, no era doncs el coneixement tal i com avui s'imparteix a la universitat, sinó un coneixement també metafísic, que incloïa el “coneix-te a tu mateix” socràtic. El nom d'Acadèmia ha quedat associat al bo i millor de la tradició universitària.

1. Síntesi elaborada a partir de: GALLIFA, J, PEDRÓ, F., FONTAN, P. (1998). *Present i futur de la Universitat: models actuals i prospectiva de la Universitat a Catalunya i a Europa*. Moià: Edicions Raima.

Un altre model clàssic d'educació superior fou el Liceu d'Aristòtil, que va promoure el gust per la investigació de la natura, tal i com la tradició jònica havia valorat uns segles abans, seguint la civilització egípcia. El Liceu no era una espècie de club noble aristocràtic com ho era l'Acadèmia, sinó que ja tenia cursos regulars i sistemàtics amb treballs col·lectius. El fonament dels ensenyaments es trobava en les dades de l'experiència, que Plató havia rebutjat per ser font d'engany.

El centre cultural de l'hel·lenisme passà d'Atenes a Alexandria on es va crear una altra institució, el Museu, que era denominat així no com l'accepció que en tenim actualment sinó com a 'lloc de les muses', és a dir un lloc per a la investigació, però que impartia també ensenyament. Es basava en el model del Liceu però a major escala. La biblioteca comptava amb mig milió de volums i s'hi podien cursar estudis d'astronomia, biologia i botànica. Acadèmia, Liceu i Museu reuniren ja els elements de l'educació superior que convergiren segles després en la Universitat.

Per seguir el recorregut històric, s'acostuma a considerar que l'Imperi romà va aportar poc a l'educació superior en comparació amb la civilització grega, ja que les escoles romanes imitaren les escoles hel·lenístiques.² Amb el pas de la República a l'Imperi tanmateix hi hagueren canvis en la formació. Així Quintilià va proposar els elements necessaris per a la formació de l'orador. Sèneca o Marc Aureli realitzaren propostes dins el que s'ha conegut com l'estoïcisme. Tanmateix si que hi ha una originalitat en el geni romà com fou la creació d'escoles de Dret. A partir de Ciceró l'ensenyament pràctic del Dret va passar a ser un ensenyament més sistemàtic.

Amb el cristianisme, a partir de Tertulià, es va reforçar el paper de la Fe. Sant Agustí, influït per la visió de Plató, sostingué que la Veritat es troba dins de l'home i que l'únic Mestre és Déu. Es crearen progressivament els monestirs, que passaren a ser institucions preservadores de la cultura en uns temps en què el sistema social fou el feu-

2. MARROU, H. I. (1976). *Historia de la Educación en la antigüedad*. Buenos Aires: Editorial Universitaria. p. 325.

dalisme. A l'època de Carlemany es crearen les denominades escoles carolíngies destinades als eclesiàstics de les diverses institucions eclesiàstiques. El "currículum" constava de set arts: El trívium (gramàtica, retòrica i dialèctica), tenia a veure amb el domini del llenguatge i per això es denominaven arts "sermonicals" o racionals, i el quadrívium (aritmètica, geometria, astronomia i música), també denominades arts reals o físiques.

Aquests antecedents anaren preparant el sorgiment de la universitat.

ORÍGENS I EVOLUCIÓ DE LA INSTITUCIÓ UNIVERSITÀRIA A L'EDAT MITJANA

A partir del segle XI es dona un notable ressorgiment de les ciutats sobretot gràcies al comerç i a causa de la crisi del món feudal, el qual començava a no ser autosuficient. A les ciutats es crearen corporacions diverses i hi va haver el sorgiment d'una incipient burgesia. Les corporacions, típica forma d'organització medieval, eren una unió per a defensar uns interessos comuns. La paraula *universitat* al principi designava una associació corporativa reconeguda legalment, per exemple un ajuntament o un gremi.

En aquest context és on nasqué la universitat, no com la coneixem ara, és a dir com un conjunt d'edificis o un campus, sinó com una corporació formada per mestres i deixebles. Així, la Universitat de Bologna (la primera universitat creada el 1088) fou impulsada per una societat estudiantil i la de París (creada el 1150) per una corporació professional i estava associada a l'escola catedralícia de Notre-Dame. Una universitat naixia per reconeixement del bisbe, que la supervisava i concedia la *Licentia docendi*. Innocenci III feu dependre les universitats directament de Roma, la qual cosa en va fer augmentar l'autonomia. Avui, quan en debats universitaris s'al·ludeix al corporativisme universitari, convé recordar el detall històric que des del seu naixement la universitat és una corporació.

Un aspecte rellevant fou l'adopció del trívium i del quadrívium, al qual s'afegia la formació en una de les tres disciplines: teologia, dret o medicina. És interessant destacar la metodologia d'ensenyament que s'utilitzava, la *lectio*, és a dir la lectura de la lliçó per part del professor que els estudiants havien de copiar, ja que no hi havia altres mitjans de transmissió de la informació. També eren comunes les *disputatio*, discussions amb la finalitat de recerca de la Veritat. És interessant observar com des dels orígens de la institució tant la lliçó magistral com la discussió acadèmica formen part de la metodologia universitària.

Les universitats varen tenir un caràcter ciutadà i burgès des del seu naixement. Fins al segle XII el professor es dirigia als estudiants com *socii mei*. Els estudiants eren clergues, encara que no fossin sacerdots ni frares, al principi eren “tonsurats” i això els deixava lliures respecte a les autoritats locals. Aquest és l'origen de la independència del món acadèmic respecte del poder civil establert. Va créixer dins les ciutats, doncs, un poder autònom. El rector sovint tenia prioritat a la ciutat respecte del propi bisbe. El rector era escollit pels estudiants i professors i regulava la vida acadèmica aplicant els estatuts. Per estudiar a la universitat es requeria el coneixement del llatí i evidentment tenir diners per a pagar els estudis. Els estudiants eren de totes les edats.³ L'autonomia de les universitats respecte dels altres poders establerts té l'origen en els inicis de la institució, com a conseqüència de les formes d'organització medievals.

A les universitats medievals, com en el cas dels “sofistes” grecs i dels “retòrics” romans, sorgiren els “doctors”, és a dir els professors experts en un camp de coneixement. Per a una ciutat era important tenir un *Studium* o universitat, ja que suposava la presència de professors “doctors” *jus ubique docendi*, és a dir que tenien autorització per ensenyar a tot arreu. Això suposava un ambient d'internacionalització, que facilitava la llengua de la universitat, el llatí. Avui que es parla sovint d'internacionalitzar més unes universitats regulades pels estats, convé recordar que la vocació d'internacionalització de la universitat

3. SANTONI, A. (1982). *Historia Social de la Educación. Barcelona: Reforma de la Escuela*. p. 132.

ens remet també als seus orígens. Així en el segle XIV les universitats amb més prestigi internacional foren la de París (1150, Teologia i Filosofia), la de Bologna (1088, Dret) i la de Salerno (segle XII, Medicina). Els continguts que s'estudiaven eren un reflex del món medieval. La filosofia estava subordinada a la teologia, per exemple. La medicina no era la ciència que coneixem avui, sinó l'estudi de la l'equilibri cos-ànima. Molts tractats de medicina estaven escrits en hebreu, i l'hebreu era també llengua d'instrucció per exemple a Salerno, atès que bona part dels metges d'aleshores eren jueus. Cal recordar, per exemple, que els metges dels comtes de Barcelona ho eren.

Des del segle XIII en endavant hi hagué un impuls del neoaristotelisme àrab i cristià. Sant Albert Magne (patró dels científics) i sant Tomàs (patró de la universitat) conciliaren *fe* i *raó*. Aristòtil havia arribat pels àrabs sobretot a través de la península Ibèrica. La doctrina aristotèlica, amb les interpretacions pròpies de les tradicions religioses islàmiques, no era senzilla de combinar amb la doctrina cristiana. Tanmateix aquest marc de confrontació enriqué enormement les incipients universitats.⁴ Ramon Llull, a cavall dels segles XIII i XIV, és un exemple d'aquest esperit de diàleg interreligiós. Sant Tomàs, que va construir la base de la síntesi escolàstica, va ensenyar a París, Colònia i Nàpols sobretot. Si per sant Agustí l'únic Mestre era Déu, sant Tomàs valorà el mestre exterior que coopera amb Déu.

Espanya i Catalunya seguiren en aquesta època el mateix procés que la resta d'Europa. Les universitats de Salamanca (1218) o Lleida (1301) s'afegiren ben aviat a l'elenc d'institucions europees.

De geni sobretot europeu, la universitat ha estat des del segle XII font moral i intel·lectual portadora del millor de l'esperit en l'obra civilitzadora d'occident enfront del dolor i la depredació que es va causar al mateix temps per altres en aquells mateixos temps.⁵

4. GALLIFA, J, PEDRÓ, F, FONTAN, P. (1998). *Present i futur de la Universitat: models actuals i prospectiva de la Universitat a Catalunya i a Europa*. Moià: Edicions Raima, p. 12.

5. DÍAZ HOCHLEITNER, R. (1996). *Los retos de la universidad ante el tercer milenio*. Barcelona: Fundació Blanquerna.

LA UNIVERSITAT RENAIXENTISTA

El Renaixement va suposar la recuperació del món clàssic grec, en especial de Plató i el neoplatonisme, en un context dominat pel tomisme aristotèlic. L'aparició de la impremta, de la modernitat en totes les seves facetes va afectar les universitats. La sensibilitat humanista també va tenir el seu impacte. Un testimoni d'aquest temps el tenim en sant Ignasi, que explicarem amb més detall atesa la importància que la perspectiva ignasiana té per alguns centres de la Universitat Ramon Llull. Sant Ignasi es va queixar de la confusió per la multiplicitat de matèries, pel desordre, per les "classes infreqüents" de la universitat del seu temps. Després d'alguns episodis amb la Inquisició se'n va anar a estudiar a París on va conèixer un model que va inspirar el seu mètode pedagògic.

LA COMPANYIA DE JESÚS⁶ I L'EDUCACIÓ SUPERIOR

Ignasi de Loiola, nascut el 1491, va ser un home educat com a cavaller de la cort. El desig de guanyar honra el va portar a defensar Pamplona de l'atac dels francesos, batalla en què fou ferit i que l'obligà a passar una llarga convalescència a Loiola. Durant aquest temps va llegir molt i va iniciar un procés introspectiu, descobrí l'acció de Déu en la seva vida i el desig d'entregar-la totalment a Déu. Acabada la convalescència va iniciar un viatge a Jerusalem, s'aturà a Montserrat. El 24 de març del 1522 va oferir l'espasa i el punyal perquè havia pres la determinació de vestir-se amb les armes de Crist. Va anar a Manresa on pensava passar-hi uns dies i s'hi va estar un any. A Manresa va viure com un pelegrí. Allà va decidir la total dedicació al servei de Crist i ja que era una resposta d'amor a l'amor de Déu mai no podia dir prou. La lògica de l'amor demanava una resposta cada cop més gran

6. Síntesi de l'apèndix I del document redactat el 1986 per la Comissió Internacional per a l'Apostolat de l'Educació de la Companyia de Jesús, titulat: "Ignacio, los primeros colegios de la Compañía y la «Ratio Studiorum»" a GIL CORIA, E. (ed.). *La pedagogía de los Jesuitas, ayer y hoy*. Madrid: Universidad Pontificia de Comillas, 1999, p. 311-319.

Amb la col·laboració del grup de recerca de la Universitat Ramon Llull Psicologia, Persona i Context.

© del text: Josep Gallifa i Roca, 2021
© del pròleg: Josep Maria Garrell i Guiu, 2021
© del prefaci: Salvador Pié i Ninot, 2021
© de la imatge de la coberta: Josep Maria Subirachs i Sitjà

© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2021
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat

Primera edició: octubre de 2021
ISBN: 978-84-1303-317-4
DL: L 632-2021

Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

◀ imprès a lleida ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.